

Despre iubirea de săraci

Sf. Grigorie de Nazianz

Comentariu teologic

Umanismul patristic continuator fidel al umanismului profetic din Vechiul Testament

Există multe criterii și linii directoare în literatura patristică ce pot arăta că în viața creștină a Bisericii lupta profetilor din Vechiul Testament pentru apărarea demnității chipului personal al omului, demnitate ce este fundamentată pe relația omului cu Dumnezeu, s-a păstrat și a fost continuată în întreaga ei intensitate. Lupta aceasta a fost purtată în împrejurările în care ca și în Vechiul Testament tendința de acaparare în mod nedrept a bunurilor materiale de către membrii unei grupe sociale ducea la lipsa imediată a acestor bunuri la ceilalți membri¹.

Mai mult decât atât, la cei din urmă lipsirea de bunuri materiale era urmată de o lipsă a atenției și a atitudinii binevoitoare de iubire de către ceilalți². „Rareori se găsesc în literatura mondială pagini de un realism mai crud și mai zguduitor ca în omiliile sociale și uneori în cele exegetice ale Sfinților noștri... bolile, foamea, lipsa de locuințe... camăta, munca istovitoare sunt realități cumplite”³.

Față de profeti însă care duceau lupta pentru împlinirea împărăției lui Dumnezeu ce avea să vină, Părinții Bisericii aveau să poarte această luptă pentru Împărăția lui Dumnezeu împlinită deja în Hristos ca Dumnezeu-Om, „Care știe și explică faptul că împreună cu El și în El a venit Împărăția lui Dumnezeu și se ajunge la faptul că prin această venire a împărăției oamenii să fie puși în situația hotărârii absolute și radicale... Nu pentru că omul în ființa sa ca ființă morală stă mereu și în același fel în acțiunea sa în fața hotărârii dintre bine și rău, dintre da și nu față de Dumnezeu, ci pentru că oferirea mântuirii pe un plan de nedepășit de la Dumnezeu ca timp absolut este acum în Iisus, pentru că Dumnezeu duce la bun sfârșit în Iisus pe om către ultima hotărâre și prin aceasta după învățătura lui Iisus este dată pentru om situația unei hotărâri radicale în timpul lui Iisus”⁴.

¹ E. Bruck, *Kirchenväter und soziales Erbrecht*, Berlin, 1956, p. 68.

² K. Rahner, *Sendung und Gnade*, 3. Aufl., Innsbruck Wien München, 1961, p. 93.

³ Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Atitudinea practică a Sfinților Trei Ierarhi*, în „Glasul Bisericii”, 10 (1956), p. 539.

⁴ K. Rahner, *Theologie der Armut*, în „Schriften zur Theologie”, Bd. VII, Einsiedeln, 1966, p. 448.

În acest sens bogăția poate deveni un obstacol pentru Împărăția lui Dumnezeu (Matei 19, 23; Marcu 10, 25; Luca 1, 53; Matei 6, 19-24), nu pentru că posesiunea bunurilor ar fi în sine imorală sau că lipsa bunurilor ar reprezenta în sine însăși o valoare morală⁵, ci pentru că bogăția, averea adunată, înseamnă după cuvintele lui Hristos un pericol mare pentru omul care scufundat în grijile acestei lumi nu vede venirea împărăției și nu aude chemarea lui Dumnezeu neavând libertatea radicală a inimii necesară primirii sufletește în mod neîmpărțit a împărăției⁶.

De aceea Hristos cheamă pe cei ce voiesc să-L urmeze și să primească această împărăție, să dăruiască avuția lor săracilor (Luca 9, 3; 12, 33; 18, 22; Matei 19, 16-30). Scopul acestei dăruiri a propriei averi este aproapele aflat în stare de lipsă materială.

Credința aceasta exprimă unitatea de iubire a harului lui Dumnezeu dat prin Hristos. De aceea creștinul nu mai își apără domeniul bunurilor pământești ca pe bastionul propriei sale întăriri egoiste față de ceilalți, ci îi face părtași la aceste bunuri. Dăruirea aceasta duce la comuniune. Modelul suprem al iubirii și dăruirii de sine pentru aproapele este Hristos, Care „bogat fiind a săracit” pentru noi (II Corinteni 8, 9) întrupându-Se⁷. În El se face cunoscut și lucrează Dumnezeul celor lipsiți⁸, al celor ce caută dreptatea Lui, așa cum S-a arătat în întreaga istorie (Psalm 40, 18; 68, 11; Isaia 61, 1). În Faptele Apostolilor se arată clar că acei ce sunt în comuniune cu Hristos (*koinonia*) sunt în comuniune de dăruire (*koinonia*) cu ceilalți⁹.

Toate aceste linii nou-testamentare ca și cele veterotestamentare sunt întâlnite în Cuvântarea a 14-a a Sfântului Grigorie de Nazianz, pe care o redăm mai jos în traducere românească.

*Iubirea de săraci este privită de Sfântul Grigorie în legătură cu celelalte virtuți creștine ce formează fiecare în parte o cale spre mântuire*¹⁰. Urmând precizării Sfântului Apostol Pavel de la I Corinteni 13, 13, Sfântul Grigorie arată însă că iubirea, ca prima și cea mai mare poruncă, este „conținutul fundamental al Legii și al profeților”, iar „împreună-simțirea și împreună-suferința cu aproapele, ca cea mai mare iubire”¹¹. Este cea mai mare iubire pentru că în forma simpatiei și a comuniunii omul participă activ la viața celuilalt, a aproapelui

⁵ Privitor la aceasta H. Schmid spune: „O respingere fundamentală a proprietății, așa cum este întâlnită în budism, la cinicii greci și la unii stoici îi este străină lui Iisus” (*Lehrbuch für Theologie und Kirche*, Mainz, 1965, col. 880).

⁶ K. Rahner, *Theologie der Armut*, p. 449.

⁷ J. G. Gourbillon, *Der Gott der Armen im Alten und Neuen Testament*, Düsseldorf, 1971, p. 123.

⁸ B. Albrecht, *Dimension evangelischer Armut*, Meitingen, 1978, p. 28.

⁹ Walter Kerber/Alfons Deissler/Peter Fiedler, *Armut und Reichtum*, în „Christlicher Glaube im moderner Gesellschaft”, Teilband 17, Freiburg im Breisgau, 1981, p. 42.

¹⁰ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântarea a 14-a. Despre iubirea de săraci*, 5; F. Tillmann, *Besitz und Eigentum bei Basiulius dem Grossen*, în „FS Joseph Mausbach”, 1931, p. 32-42.

¹¹ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântarea a 14-a. Despre iubirea de săraci*, 5.

aflat în lipsă. Cine își știe conștiința definită de iubire recunoaște vorbele „al meu” și „al tău” sunt cuvinte reci ce se împotrivesc iubirii (*ψυχρὸν ῥήμα*)¹².

Iubirea de săraci este pentru Sfântul Grigorie o deschidere a inimii¹³ ce trebuie păstrată mereu¹⁴. „Trebuie să învățăm cu toții”, spunea Sfântul Ioan Hrisostom, „... să fim cât mai umani”¹⁵, pentru că „nimic nu poate fi mai mareț pe lume decât umanismul”¹⁶.

În mod deosebit, spune Sfântul Grigorie, trebuie să ne deschidem inima celor care au fost ruinați de o boală sfântă chiar în trup, fiind confrunțați cu această realitate teribilă a existenței umane¹⁷. Deschiderea aceasta este legată la Sfântul Grigorie de realitatea omului ca chip al lui Dumnezeu care în cazul celor bolnavi se exprimă în următoarea formă paradoxală: deși oamenii al căror trup este marcat puternic de boala ce merge până la alterarea acestuia, făcând să se recunoască cu greu idiomele chipului personal al lui, aceștia sunt vrednici de compasiunea noastră, căci păstrează mai bine chipul lui Dumnezeu din ei decât noi, deoarece sunt în neîncetată chemare a lui Dumnezeu (Psalmul 106, 6, 28; 9, 9, 10; 21, 5; 33, 6), iar integritatea chipului este legată de chemarea lui Dumnezeu și a invocării numelui Lui, unirea cu El prin chemarea Lui.

*Ca și în Cuvântarea a 20-a și în Cuvântarea a 14-a, Sfântul Grigorie exprimă foarte clar legătura dintre contemplație și faptă (praxis) în viața creștină.*¹⁸ *Fapta este cea pe care se sprijină contemplația, adică cea pe care stăm pentru a merge mai departe. Este o formă de acces la contemplație, un fel de treaptă*¹⁹. *Într-un sens mai extins ea este fundamentul contemplației (πρόξίς γὰρ ἐπίβασις θεωρίας)*²⁰. *Prin cuvântul ἐπίβασις nu se exprimă o legătură cauzală, ci mai curând o coapartenență a faptei și a contemplației*²¹. *Aceasta arată că pentru Părinții Bisericii contemplația nu este identică cu reînțoarcerea la „natura pură”, la „unul” în sensul neoplatonic. Reînțoarcerea neoplatonică este un proces cosmologic ce cuprinde simultan fundamentarea ființei și a explicării ei.*

După cum la Platon și la neoplatonici știința este identică cu virtutea. De aceea pentru neoplatonici contemplația este cel mai mare bun ce absoarbe fapta. Oamenii incapabili de contemplație și limitați la fapte „fac fapta ca umbră a contemplației și a logosului”²². Filosofia greacă subordona voința față de inteligență și absorbea viața spirituală în cunoaștere²³.

¹² Sfântul Ioan Gură de Aur, *De beato Philogonio*, 6, 1, P.G. 48, 749.

¹³ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântarea a 14-a*, 6.

¹⁴ K. Rahner, *Von der Not und dem Segen des Gebetes*, Freiburg im Breisgau, 1991, p. 90.

¹⁵ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Homiliae in Genesim*, XXXIX, 7, P.G. 53, 359-360.

¹⁶ Idem, *De Davide et Saul*, hom., III, 7, P.G. 54, 704-6.

¹⁷ K. Jaspers, *Die moderne Arztpersönlichkeit*, în „Denkanstösse '88”, München, 1987, p. 83.

¹⁸ Theodor Nikolaou, *Askese, Manchtum und Mystikin der Orthodoxen Kirche*, St. Ottilien, 1995, p. 165.

¹⁹ H. v. Campenhausen, *Griechische Kirchenväter*, Stuttgart, 1955, p. 101-110.

²⁰ Sfântul Grigorie de Nazianz. *Oratio 20*, 12, P. G. 35, 1080 B.

²¹ Theodor Nikolaou, *op. cit.*, p. 165.

²² Plotin, *Enneade III*, 8, 4, 31-32, trad. de S. Mac Kenna, revised by B. S. Page, ed. IV, Londra, 1969, p. XXV.

²³ L. Laberthonierre, *Le réalisme chrétien et l'idealisme grecque*, Paris, 1904, p. 24.

Dimpotrivă, în creștinism fapta aparține contemplației. Ea conduce la contemplație, deoarece contemplația nu este o activitate abstractă a minții sau o reîn-torcere prin ipostasele ființei (sufletul lumii, nous, unul). Fapta este punerea în lucrare a mântuirii împlinită în Hristos, năzuința după adevărata cunoaștere a lui Dumnezeu și împlinirea ei, comuniune cu Dumnezeu. Prin voința omului de a se mântui și prin unirea sa cu Hristos omul trece de la faptă la contemplație. Când a ajuns la contemplație fapta nu dispare sau îi devine străină, ci înțelege scopul ei, fundamentarea ei ultimă. Voința omului nu este anulată prin contemplație sau înlocuită, ci împlinită și sfințită prin har, unită cu voința lui Dumnezeu. Astfel la Părinți fapta și contemplația se completează reciproc și cresc împreună.

Spiritualitatea este necesară în vederea dobândirii mântuirii, dar tot atât de necesară este și diaconia căci „credința fără fapte este moartă” (Iacov 2, 17). Astfel învățătura Epistolei către Galateni este complementară celei din Epistola Sfântului Apostol Iacov, așa cum este arătat și de Sfântul Grigorie de Nazianz în cuvântarea a 14-a²⁴.

Sfântul Grigorie de Nazianz **Cuvântarea 14. Despre iubirea de săraci** **(P. G. 35, 857-910)**

1. Să nu primiți cu inima strânsă cuvântarea despre iubirea de săraci, iubirii mei frați și părtași în sărăcie! Toți suntem săraci și toți avem nevoie de harul divin, chiar și atunci când se aplică o măsură mai mică și când unul pare să aibă ceva mai mult în fața celuilalt. Să primiți cu bunăvoință cuvântarea, ca să primiți comorile împărăției! Rugați-vă cu mine ca să vă dăruim din belșug și să hrănim sufletele voastre cu cuvinte și celor flămânzi să frângem pâinea duhovnicească, făcând să plouă cu hrană precum altădată Moise și să dăm pâinea îngerească sau să săturăm cu puține pâini, mii în pustiu, precum a făcut mai târziu Iisus, adevărata Pâine și Izvorul adevăratei vieți.

Pentru a descoperi între diferitele virtuți pe cele mai deosebite și a atribui uneia singure avantajul și biruința, este tot atât de greu precum ar fi să constatăm pe o pajiște bogată în flori și plăcut mirositoare care este cea mai frumoasă și bine mirositoare, căci ori aceasta, ori cealaltă floare atrag la sine simțul mirosului și ochii pentru a invita la cules. Pentru această apreciere trebuie după părerea mea să luăm aminte la următoarele:

2. Frumoase sunt „credința, nădejdea și dragostea” (I Cor. 13, 13). Martor al credinței a fost Avraam, socotit drept pe baza credinței (Fac. 15, 6). Martori ai nădejzii au fost Enoh – care mai întâi „a nădăjduit să-l cheme pe Domnul pentru el” (Fac. 4, 26, LXX) – și toți dreptii care au răbdat pentru nădejde și au îndurat răul. Martor al iubirii a fost cinstitul Apostol, care pentru Israel chiar pe sine însuși s-ar fi anatematizat, și Dumnezeu Însuși care este numit iubire.

²⁴ Sfântul Grigorie de Nazianz, *Cuvântarea a 14-a*, 2, 6.

Ospitalitatea este ceva frumos! Un exemplu pentru aceasta este dreptul Lot din Sodoma, dar nu un sodomit în purtare, și între păcătoși, desfrânata Rahav, care însă nu din răutate era desfrânată, căci datorită ospitalității ei a fost lăudată și chiar mântuită. Frumoasă este iubirea de frați după cum învață din nou Iisus, căci El nu numai l-a creat pe om spre bine (Efes. 2, 10) și a dat țărâni chipul lui Dumnezeu ca să-l conducă spre bine și să mijlocească bunurile cerești, ci s-a făcut și om pentru noi. Frumoasă este blândețea, după cum Același (Hristos, n.n.) dovedește, când față de cei ce s-au ridicat împotriva Lui și L-au prins cu forța nu numai că nu a rugat legiunile de îngeri, și lui Petru care a scos sabia, nu numai că i-a reproșat, ci a vindecat urechea celui rănit.

Aceeași pildă de blândețe a dat mai târziu Ștefan, ucenicul lui Hristos, care s-a rugat pentru cei ce l-au omorât cu pietre. Frumoasă este blândețea pe care, conform relatărilor, au arătat-o Moise (Numerii 12, 3) și David (Psalm 131, 1) și Învățătorul lor, Care nu s-a certat, nu a făcut gălăgie, nu a strigat pe stradă și nu s-a opus celor ce-L duceau cu sila.

3. Frumoasă este râvna, după cum ne arată Finees, care a străpuns în pântece atât pe madianită cât și pe israelit (Numerii 25,7 ș.c.) pentru a curăța pe fiii lui Israel de rușine, ceea ce i-a atras și numele. După el, o pildă de râvnă sunt cei ce au spus lămurit: „Am râvnit pentru Domnul” (III Regi 19, 14) și „Vă râvnesc pe voi cu râvna lui Dumnezeu” (II Cor. 11, 2) și „Râvna casei Tale m-a mistuit” (Psalm 68, 10). Ei nu numai au vorbit așa, ci au și făcut.

Frumoasă este răstignirea trupului. Despre aceasta te-ar putea convinge Pavel, care s-a pedepsit pe sine și prin Israel a înspăimântat pe cei ce se încred în ei și își linguesc trupul lor. De asemenea, Iisus, când a postit, s-a lăsat ispitit și a biruit pe ispititor. Frumoase sunt rugăciunea și privegherea. Despre acestea te-ar putea convinge Dumnezeu, deoarece El a privegheat și s-a rugat, mai curând a pățimit (Matei 26, 36).

Frumoasă este castitatea și fecioria. Lasă-te învățat de Pavel, care dă recomandări pentru acestea și hotărăște despre căsătorie și feciorie (I Cor. 7, 25 ș.c.) și de asemenea de Iisus, Care a vrut să se nască dintr-o Fecioară ca să cinstească pe de o parte nașterea, și pe de altă parte să prefere fecioria. Frumoasă este înfrânarea! Despre aceasta poate să te convingă David, care deși a păstrat apă din cisternele Betleemului, nu a băut, ci a vărsat-o, pentru că nu a vrut să-și potolească setea cu sânge străin (II Regi 23, 15 ș.c.).

4. Frumoasă este singurătatea și liniștea. Mă învață aceasta Ilie pe Muntele Carmel, Ioan în pustie sau Iisus pe munte, pe care s-a retras adesea în mod văzut, ca în singurătate să se întoarcă spre sine. Frumoasă este sărăcia. Aceasta mi-o arată Ilie, care s-a odihnit la o văduvă (III Regi 17, 9), Ioan, care s-a acoperit cu păr de cămilă, Petru, care pentru a se hrăni a cumpărat de un as niprale. Frumoasă este smerenia. Pilde pentru aceasta sunt numeroase și pot fi găsite peste tot.

Trebuie menționat înainte de toate că Domnul și Mântuitorul tuturor nu s-a pogorât numai până la chipul de rob (Filipeni 2, 7), nu numai și-a întins fața ocării scuipării, și cu toate că a curățat lumea de păcat, „a fost socotit cu cei făcători de rele” (Isaia 50, 6; 53, 12), ci ca o slugă a spălat picioarele ucenicilor. Frumoasă este lipsa de averi și disprețuirea banului după cum ne-o dovedesc

Zaheu și Hristos Însuși. Când Hristos a venit la el, fiecare a dat aproape totul spre jertfă (Luca 19, 8). Acesta însă l-a lămurit pe cel bogat în ce fel de purtare stă desăvârșirea (Matei 19, 21).

Și, ca să mă exprim mai scurt, frumos este pentru contemplare, frumos este pentru făptuire. Contemplarea ridică de la pământ și năzuiește spre Cel Prea Sfânt și conduce spiritul nostru spre ceea ce îi este înrudit. Fapta însă îl primește pe Hristos, îi slujește și face cunoscută iubirea în lucrări.

5. Fiecare dintre virtuțile numite (mai sus, n.n.) formează o cale spre mântuire și în fiecare este o cale spre locașurile veșnice, fericite. După cum există diferite ocupații în viață, tot așa există la Dumnezeu multe locașuri (Ioan 14, 2), care sunt împărțite și repartizate după câștigul fiecăruia. Dacă unul poate să se îngrijească de una sau alta dintre virtuți, dacă poate să se îngrijească de mai multe sau de toate virtuțile, dacă ar putea fi posibil, în orice caz să nu rămână pe loc, să năzuiască înainte, să intre pe urma Conducătorului vestit și sigur, Care conduce pe drumul îngust și prin porțile înguste spre câmpia întinsă a fericirii cerești.

Dacă trebuie să credem pe Paul și pe Iisus că iubirea este prima și cea mai mare poruncă, conținutul fundamental al Legii și al profețiilor, atunci eu explic iubirea de sărăcie, împreună-simțirea și împreună-suferința cu aproapele, ca cea mai mare iubire. Prin nimic nu este Dumnezeu atât de mult cinstit ca prin milostenie, căci nimic nu este mai propriu lui Dumnezeu decât milostivirea, pentru că „înaintea Lui pășesc împreună mila și adevărul” (Psalm 88, 15) și Lui îi place mai mult mila decât judecata (Ioan 8, 1 ș.c.). Cel care răsplătește cu dreptate și se milostivește după chibzuință și după greutatea (Isaia 28, 17 LXX), nu dăruiește nici unuia iubirea Sa ca celui milostiv.

6. Trebuie să deschidem inima noastră tuturor săracilor, indiferent din ce motive sunt în nevoie, căci porunca cere să te bucuri cu cei ce se bucură și să plângi cu cei ce plâng (Romani 12, 15). Ca oameni trebuie să ieșim în întâmpinarea celor aproape de noi cu fapte de iubire, ei pot avea nevoie de ele deoarece sunt văduviți sau părăsiți, sau izgoniți din țara de origine, sau datorită cruzimii stăpânilor, a durității funcționarilor, a lipsei de milostivire a celor ce percep impozite, a tâlharilor însetați de sânge, a lăcomiei hoților, a confiscării sau naufragiului vaporului.

Toți sunt în același fel demni de milostivire și caută spre mâinile noastre precum noi spre mâinile lui Dumnezeu de câte ori avem nevoie de ceva. Nefericirii aceia care au trebuit să sufere pe nedrept sunt mai demni de milostivire decât cei ce s-au obișnuit cu nefericirea.

În mod deosebit trebuie să ne deschidem inima celor care au fost ruinați de o boală sfântă chiar în trup, oase și măduvă – și după o amenințare – (Isaia 10, 18) sunt roși și trădați de nefericitul și necredinciosul lor trup slab. Nu am cunoscintă cum am fost înhămat împreună cu acest trup și cum eu, chip al lui Dumnezeu, sunt amestecat cu țărână. Dacă trupului îi merge bine, începe lupta; dacă este combătut, suferă.

Îl iubesc, pentru că este împreună-slujitorul meu; mă depărtez de el, deoarece este dușmanul meu. Pentru că este înlănțuirea mea, îl evit; îl cinstesc pentru că este împreună-moștenitor cu mine. Când mă străduiesc să-l fac inofensiv îmi

lipsește ajutorul de care am nevoie să ajung la măritul scop; căci știu pentru ce am fost creat și știu că numai prin activitatea pământească pot să urc spre Dumnezeu.

7. Îl tratez cu îngăduință căci el este împreună-părtaș cu mine. Dar nu știu cum pot să ies în întâmpinarea atacurilor lui când sunt împovărat de lanțurile lui, împins în jos sau ținut la pământ sau cum trebuie să fac ca să nu cad de la Dumnezeu. Trupul este un dușman prietenos și un prieten dușmănos. Mă simt legat și îndepărtat. De ce mă tem, îmbrățișez, și mă tem, de ce iubesc.

Înainte de a începe lupta mă împac, înainte de a încheia pacea, încep dușmănia. Ce vrea Înțelepciunea cu mine și care este taina cea mare? Oare nu vrea ca noi, care suntem partea lui Dumnezeu și provenim din înălțimea Sa, să ne silim neconținut în lupta și cearta noastră cu trupul, să privim spre El, și neputința legată de noi să ne fie pedagog spre vrednicie, ca nu cumva să ne mândrim din pricina vredniciei și fălindu-ne să disprețuim pe Făcător, și să recunoaștem că stăm în același timp foarte sus și foarte jos, și suntem creaturi pământești și cerești, trecătoare și nemuritoare, moștenitoare a luminii și a focului sau chiar a întunericului, după cum ne hotărâm? În felul arătat sunt amestecate împreună, după părerea mea, sufletul și trupul, cu scopul ca atunci când suntem mândri de chipul lui Dumnezeu din noi, să ne tragă în jos țărâna. La aceasta poate oricine să gândească cum vrea; noi ne vom pronunța despre ea la momentul dat.

8. Fraților, ce mi-am propus să spun în tulburarea mea dureroasă și din milă despre natura mea trupească, cu dureri străine voim acum să facem: să ne îngrijim de părtașul și împreună-slujitorul! Dacă l-am învinovățit datorită stării lui păcătoase, vreau totuși de dragul lui să am grijă de el ca de un prieten care m-a legat cu sufletul meu de el.

După cum ne îngrijim de propriul nostru trup, tot așa trebuie să ne îngrijim de trupul aproapelui, chiar dacă este sănătos sau slăbit de boală. Căci toți „suntem una în Hristos”, fie bogat sau sărac, sclav sau liber, sănătos sau bolnav; și unul este Capul tuturor, Hristos, de la Care vine totul. Ceea ce este un membru al trupului pentru celălalt, este un om pentru celălalt, toți sunt ai tuturor. Dacă-l ajunge pe cineva mai înainte decât pe noi destinul general de a fi bolnav, nu vrem să-i retragem atenția și grija noastră.

Bucuria pentru sănătatea noastră trupească nu trebuie să fie mai mare decât durerea pentru nefericirea fraților. În iubirea de frați trebuie să vedem singura condiție a binelui nostru trupesc și sufletesc. Să începem meditațiile noastre!

9. Unii câștigă mila noastră pentru că sunt săraci; aici ar putea probabil timpul, munca, un prieten, o rudă să ajute la schimbarea relațiilor. Alții sunt tot așa, nu mai puțin demni de milă, atâta timp cât sunt jefuiți de mijloacele bănești necesare trupului ca urmare a lipsei de lucru, și teama lor de prăbușire este mai mare chiar decât nădejdea în îmbunătățirea relațiilor, încât nădejdea, singurul mijloc de salvare pentru nefericiți, nu poate să le aducă acestora decât puțin ajutor.

Un alt rău în afară de sărăcie este boala; ea este răul cel mai înfricoșător și grav, dorit de mulți, mai ales în timpul jurămintelor. Un al treilea rău constă în aceea că (bolnavii, n.n) nu sunt vizitați și nu se îngăduie înțelegerea faptului că se retrag și sunt detestați și priviți ca oroare; mai rău decât boala este sentimentul de

a fi urât datorită unei nenorociri. Suferința lor îmi provoacă lacrimi și numai amintirea de aceasta mă cutremură.

Doriți să fiți mișcați de aceleași voci pentru ca lacrimirile voastre să vă salveze lacrimile. Știu însă că toți cei prezenți, care iubesc pe Hristos și sărăcia, cărora Dumnezeu le-a dat o inimă, împărtășesc simțămintele mele. Vouă nu vă lipsesc propriile experiențe amare.

10. Cu ochii noștri privim un spectacol cutremurător (al celor leproși, n.n.), vrednic de compătimire, pe care numai cel ce l-a văzut îl crede. Acolo sunt morți și vii, mutilați de cele mai multe membre, într-un fel în care cu greu se recunoaște cine au fost sau de unde provin. De fapt sunt numai sărmane rămășițe din foști oameni. Pentru a fi recunoscuți ei trebuie să comunice și să explice cine este tatăl, mama, sora, țara de origine: „Așa se numește tatăl meu și mama mea și acesta este numele meu propriu și tu ai fost prietenul meu și ruda mea”. Astfel vorbesc, deoarece nu mai au în ei nimic caracteristic.

Sunt oameni desfigurați, cărora li s-au răpit puterile, rudele, prietenii și chiar propriul trup. Sunt singurii oameni care se compătinesc și totodată se urăsc. Ei nu știu dacă trebuie să mai deplângă acele membre ale trupului pe care nu le mai au, sau pe acelea care le-au mai rămas, pe acelea pe care boala deja le-a consumat, sau pe acelea care au rămas rest pentru boală.

Unele membre au fost mistuite de mari dureri, altele rămân păstrate pentru mari chinuri. Unii au dispărut mai înainte de a privi mormântul; pe ceilalți nu-i va mai înmormânta nimeni. Unul poate să fie atât de bun și milostiv, însă pentru această boală el nu are inimă; față de ei noi am uitat că suntem carne și suntem înconjurați de un trup vrednic de plâns.

Suntem atât de departe de a îngriji rudele noastre leproase, încât credem că suntem în siguranță când fugim de ele. În timp ce ne îndreptăm spre un leș mai de demult care probabil miroase și al cărui cadavru mirositor îl suportă animalele necuvântătoare, cărora le plac să fie murdărite (de el, n.n.), noi fugim cât mai repede fără nici un simțământ din fața leproșilor, aproape cu indignare că respirăm același aer pe care-l respiră și ei.

11. Cine este mai atașat (sufletește, n.n.) decât un tată? Cine este mai îngrijorat decât o mamă? Însă sensibilitatea lor naturală are limite. Fiul pe care tatăl l-a născut și l-a educat, pe care îl iubește ca pe lumina ochilor, pentru care el adesea mult s-a rugat, se plânge (când este atins de lepră), însă (tatăl, n.n.) îl alungă de la el, în parte liber, în parte constrâns.

Și o mamă își aduce aminte de durerile ei din timpul nașterii (cu copilul acum bolnav de lepră), inima ei este sfâșiată, strigă cutremurată la cer, și, pe copilul ei încă viu pe care l-a părăsit, îl plânge ca și când ar fi mort: „Sărman copil al unei mame nefericite – strigă ea – boala a fost atât de crudă ca să împart cu mine dreptul meu pentru tine! O, copile, demn de compătimire, o, copile, nu mai poți fi recunoscut, o, copile, te-am născut numai pentru prăpastie, pentru munți, pentru pustii. Vei locui cu animalele, stâncile vor fi apărarea ta. Numai cei mai sfinți dintre oameni te vor vedea”.

Ea și-a făcut proprii strigătele de durere ale lui Iov: „De ce te-ai zămislit în pântecul mamei? De ce-ai părăsit pântecul? De ce nu ai murit imediat? De ce

nu s-au întâlnit moartea cu nașterea? De ce nu ai murit înainte de timp, mai înainte de a plăti cu suferințele vieții? De ce te-a primit pântecul? Pentru ce te-am alăptat la piept căci tu trebuie să trăiești în nenorocire și să duci o viață mai rea decât moartea?”. Așa plângea ea sub șuvoiul lacrimilor. Dorea nefericita să-și îmbrățișeze copilul, dar se temea de trupul său, în el întrezărea un dușman.

Nu răufăcătorii, ci acești leproși sunt blestemați și urmăriți de tot poporul. Dacă unul este un criminal, altul locuiește împreună cu el, și împarte casa și masa cu un adulter, pe un hoț de biserică îl face prietenul vieții sale, și cu cei care au făcut un rău încheie un legământ; dar se îndepărtează de suferința unui om care nu a făcut nici un rău, ca și când el ar fi răufăcătorul. Pentru acesta mai bun este un răufăcător decât un bolnav. Pe cel fără inimă îl îmbrățișăm ca pe un nobil; pe cel demn de milostivire însă îl disprețuim ca pe un vinovat.

12. Leproșii sunt alungați din orașe, din case, din piețe, din adunări, din străzi, de la festivități și ospățuri – ce jale! – sunt izgoniți din apă. Ei nu au parte cu oamenii obișnuiți la izvoarele ce țâșnesc din pământ; râurile, de asemenea, pot fie molipsite de ei. Cel mai groaznic este că îi izgonim ca pe vinovați, însă îi ademnim din nou pentru lipsa lor de vină, fără însă să le oferim locuință sau hrana necesară, sau medicamente pentru rănilor lor, și fără ca pentru bolnavi să asigurăm, după puteri, îmbrăcăminte protectoare.

Zi și noapte rătăcesc încoace și încolo, săraci, goi și fără de adăpost. Ei poartă boala lor spre vedere, povestesc cine erau odată, imploră Creatorul. Cu apropiată lor se ajută reciproc în nevoia lor. Născocesc cântece pentru a trezi milă. Cer o bucată de pâine, puțină carne și o bucată de stofă ponosită ca să-și poată acoperi goliciunile și rănilor lor ulcerose.

Milostiv nu este cel ce alină nevoia lor, ci cel ce nu-i respinge dur. Cei mai mulți bolnavi nu se rușinează să viziteze adunările festive; dimpotrivă, nevoia lor îi împinge înăuntru. Vorbesc aici de acele adunări publice sfinte, pe care le-am introdus dintru înainte sufletesti pentru sărbătorirea unei taine sau a unui martiriu, ca să imităm virtuțile lor prin cinstirea martiriului. Cu toate că sunt oameni, leproșii se rușinează, pe de o parte, să apară în nenorocirea lor înaintea oamenilor, dorind cel mai mult să dispară în munți, în prăpăstii și păduri, și la urmă, în noapte și în întuneric; pe de altă parte aceste nefericite chipuri în amărăciune, năzuiesc să fie între oameni.

Și aceasta pe drept cuvânt, căci ei trebuie să ne amintească de slăbiciunea noastră și să ne păzească să ne oprim la prezent și la trup, ca și când ar dura mereu. Unii vin spre noi spre a auzi o voce umană, alții spre a vedea o față umană, alții spre a primi un mic dar pentru traiul vieții de la cei ce trăiesc în bogăție; toți vin pentru ca prin descoperirea suferințelor lor să găsească alinare.

13. Cine nu se cutremură de sunetele plângătoare ale corurilor lor triste? Cine poate să asculte și să privească la ei așa ceva? Acolo stau unii uniți de boală, plini de umilință, împreună, și fiecare povestește altceva pentru a găsi mila față de nenorocirea lui. Ei își îngreuiază reciproc destinul; sunt demni de compătimire datorită suferinței lor și încă datorită împreună-suferinței lor.

O masă pestriță (de oameni, n.n.) îi înconjoară holbându-se, pentru a plânge împreună cu ei, pentru un anumit timp. Acolo alții se târăsc la picioarele oamenilor

în ciuda soarelui și a prafului, uneori în ciuda frigurilor puternice, a ploilor și a vânturilor furtunoase; aceasta se datorează dezgustului nostru față de ei, când nu sunt călcați de picioarele noastre. La cântările noastre sfinte din biserici ei răspund cu rugăminți dureroase și la cântările noastre duhovnicești răspunsul lor este strigăt mișcător de durere. Pentru ce trebuie să vă descriu vouă, care ați venit în spirit de sărbătoare, toată nefericirea lor?

Probabil v-aș mișca până la lacrimi dacă aș descrie exact toată nevoia lor și durerea ar strica bucuria sărbătorii. Știți că nu aș putea să vă înduplec ca să apreciați suferințele prilejuite, mai mult decât bucuriile, tristețea mai mult decât dispoziția de serbare, lacrimile demne de laudă mai mult decât râsul lipsit de frumusețe.

14. Acesta este destinul leproșilor. Este încă mai rău decât l-am descris. Ei sunt însă – dacă vor sau nu – frații noștri în fața lui Dumnezeu. Au primit aceeași natură precum noi; sunt formați din același pământ din care noi am fost creați la început. Ei sunt formați ca și noi din mușchi și oase; pentru a regla liber natura noastră simțuală. Sunt îmbrăcați ca noi toți cu carne și piele, după cum explică dreptul Iov în reflecțiile sale despre suferință (Iov 10, 11).

Pentru a spune mai mult, ei au primit ca și noi chipul lui Dumnezeu și îl păstrează probabil mai bine decât noi, cu toate că în afară se prăpădesc. Ei au îmbrăcat înăuntru pe același Hristos și au fost încredințați ca și noi cu aceeași garanție a Duhului. Ei participă la aceleași legi, învățături, contracte, adunări, taine și speranțe.

Și pentru ei a murit Hristos, Care a luat asupra Sa păcatele lumii întregi. Chiar dacă nu pot avea nimic de la această viață, ei sunt împreună moștenitori ai vieții cerești cu Hristos. Sunt îngropați împreună cu Hristos și vor învia împreună cu El „atâta timp cât numai cu El împreună-pățimesc, pentru ca împreună cu El să fie preamăriți” (Romani 8, 17).

15. Ce trebuie să facem acum noi, care am moștenit numele mare și nou, care ne numim după Hristos, noi „seminție sfântă, preotie împărătească, popor deosebit, ales” (I Petru 2, 9), care năzuiește după fapte bune, sfinte (Tit 2, 14), ucenici ai Blândului, Milostivului Hristos, Care a luat asupra Sa slăbiciunile noastre, S-a micșorat până la țărâna noastră și S-a supus pentru noi sărăciei acestui trup și cort pământesc, Care din iubire pentru noi a voit să sufere și să suporte, pentru ca noi să devenim bogați prin dumnezeirea Lui (II Corinteni 8, 9)?

Care este misiunea noastră față de o astfel de pildă a bunătății inimii și a milostivirii? Ce trebuie să gândim noi despre leproși și ce trebuie să facem față de ei? Ni se îngăduie să-i disprețuim, să-i neglijăm? Se cuvine să-i părăsim ca pe morți, ca pe exilați, ca pe șerpi periculoși în afară sau alte fiare? Nicidecum, frații mei! Aceasta nu ar corespunde demnității noastre de ucenici ai lui Hristos, ai Bunului Păstor, Care-l conduce pe cel rătăcit înapoi, caută pe cel pierdut, întărește pe cel slab. Nu ar corespunde însă nici naturii noastre umane, care fiind amenințată de aceeași nenorocire este educată pentru bine și milostivire și și-a făcut milostivirea ca lege.

16. În timp ce aceștia se prăpădesc sub cerul liber, se cuvine ca noi să locuim în casele cele mai strălucitoare, împodobite cu pietre felurite ce strălucesc în aur și argint, în mozaic și galerii colorate ca să înșelăm ochii prin atracție? Se cuvine să locuim în astfel de case? Trebuie să le construim? Totuși pentru cine?

Probabil nu le construim pentru moștenirea noastră, ci pentru străini și cei din alte țări care nu ne iubesc niciodată, și, ceea ce este mai rău, ne urmăresc cu toată ura și invidia lor. În timp ce leproșii îngheață în haine uzate și rupte și suferă lipsă din cauza aceasta, trebuie ca noi să huzurim în haine moi, calde și în țesături vapoaroase din in și mătase, dintre care unele sunt nu atât o podoabă, cât o rușine, cu care eu denumesc tot ceea ce prisosește și nu folosește, care sunt păstrate cu grijă în dulapuri ca să ne facă griji nefolositoare și fără scop și să fie înghițite de molii și de timpul care nimicește totul? Chiar hrana necesară lipsește acelor.

Aici huzureală, acolo nefericire! Ei stau epuizați și înfometați în fața ușilor noastre. Trupul lor nu are putere să ceară. Le lipsește vocea ca să se plângă. Le lipsesc mâinile ca să implore, picioarele pentru a merge într-acolo unde este ceva, puterea plămânilor pentru a face auzite cântecele de jale. Iau cel mai ușor nefericirea cea mai grea: sunt recunoscători pentru orbirea lor, deoarece nefericirea lor vă este învăluită.

17. În timp ce aceia trăiesc într-o astfel de nenorocire, ne este nouă îngăduit să ne odihnim în toată splendoarea pe o poziție înaltă, măreață, cu așternuturi bogate, pe care nu este voie să le atingi, supărându-ne când auzim vocile ascunse ale bolnavilor? Dușumeaua noastră trebuie să miroasă adesea a flori chiar când nu este timpul florilor. Masa noastră trebuie să fie stropită cu cele mai bine mirositoare și scumpe mirodenii ca noi să fim mai mult desfățați.

Băieții trebuie să servească la masă. Unii dintre ei stau la rând, după moda fetelor poartă păr lung și franjuri simple și sunt foarte împodobiți pentru voluptatea ochilor. Alții țin grațios și cât se poate de sigur cu vârfurile degetelor cupele, sau pricinuiesc iscusit cu evantaiile lor aer și prin mișcarea mâinilor lor răcorirea suprafeței.

Pe lângă aceasta masa trebuie să fie supraîncărcată cu mâncăruri; toate elementele, aer, pământ și apă trebuie să dăruiască din belșug darurile lor. Vrem să fim coplesii de operele de artă ale bucătăriei și ale măiestriei gătitului; pentru pariu toți trebuie să se lingusească la stomacul lacom, fără recunoștință, la această încărcătură greoaie, la acest creator de nenorocire, la cel mai nepotolit și nesigur animal, care este consacrat decăderii cu alimente digerabile.

Pe când leproșii ar considera ca noroc faptul de a avea cel puțin apă suficientă, noi bem vin până la îmbătare, și, în excesul nostru, încă ceva în plus; unii respingem vinurile pentru a recunoaște pe celelalte datorită buchetului lor, și pentru a le lăuda cu meșteșugire și a numi lipsă atunci când afară de vinurile locale nu este pus înaintea o marcă străină ca podoabă a întregului. Voim să fim sau să fim numiți oameni de viață, subtili la gust și aproape ne rușinăm când nu suntem văzuți decât ca sclavi ai pântecelui sau ai altor organe.

18. De ce voim o astfel de viață, iubii mei prieteni și frați? De ce suferim din partea noastră de o boală sufletească care este mult mai rea decât suferința trupească? Boala aceea este fără voie, cealaltă însă voită; una își are sfârșitul în această viață, cealaltă ne însoțește când părăsim această lume; una găsește compătimire, cealaltă ură, cel puțin la cei cu rațiune.

De ce nu ajutăm natura cât avem încă timp? De ce nu acoperim nevoia trupului, căci suntem totuși trup? De ce huzurim în timpul nefericirii fraților noștri?

Departate de mine să mă îmbogățesc în timp ce aceștia duc lipsă sau să mă simt bine atâta timp cât nu pot să alin rănile lor, sau să mă satur și să mă învelesc sau să mă așez confortabil sub un acoperiș, atâta timp cât nu le pot da pâine, îmbrăcăminte suficientă și odihnă sub acoperișul meu.

Ori trebuie să-I dăm lui Hristos totul cu iubire, și, încărcăți cu crucea să-I urmăm sincer, ușor și liberi, de nimic apăsăți să-L urmăm în cer, ridicați prin smerenie și îmbogățiți să schimbăm totul față de Hristos, sau trebuie să împărțim averea noastră cu Hristos pentru a-L face prin compasiune față de săraci o proprietate bună și astfel s-o sfîntim în oarecare măsură. Pot să semăn pentru mine, ceilalți însă trebuie să împartă cu mine fructele.

Împreună cu Iov vreau să spun cuvântul: „În loc de grâu poate crește ciulini, în loc de orz, spini” (Iov 31, 40); vânt pârjolitor poate să vină și vijelia poate să cuprindă lucrarea mea, încât să mă chinui de prisos; încă în această noapte poate să-mi fie cerut sufletul ca să dau socoteală de lăcomia mea după averi, dacă construiesc hambare și adun comori pentru mamona!

19. Nu trebuie să venim în sfârșit la cunoștință? Nu vreți să îndepărtăm lipsa noastră de simțire – sau ca să nu zic – de inimă? Nu vreți să medităm cinstit ce este omul? Ca urmare a suferințelor celor apropiați nouă nu vreți să tocim corect propriile noastre lucruri? Tot ceea ce este omenesc este după natura sa nestatornic, oscilant, insuficient, schimbător.

Întreaga noastră viață se întoarce ca în cerc și se schimbă când într-o direcție, când în alta, adesea într-o singură zi, uneori numai într-o singură oră. Mai curând poți avea încredere în vântul nesigur și în urmele unei corăbii, în visele de noapte scurte, înșelătoare, în desenele pe nisip ale copiilor când se joacă, decât în fericirea oamenilor.

Înțelepți sunt cei ce din neîncrederea față de prezent caută comori în viitor și iubesc milostenia, care nu cade datorită nestatorniciei și nesiguranței fericirii umane. Dintre trei avantaje ei câștigă în tot cazul cel puțin unul: ori le merge bine, căci Dumnezeu dăruiește adesea celor credincioși bunuri pământești ca să cheme prin bunurile sale la milostenie, sau, când le merge rău, găsesc încredere și putere în Dumnezeu, căci nu păcătoșenia, ci hotărârea lui Dumnezeu a cauzat mila lor, sau în sfârșit, ei au dreptul să pretindă de la cei fericiți milostenie deoarece ei înșiși când erau încă fericiți au arătat milă celor aflați în nevoi.

20. „Să nu se laude cel înțelept cu înțelepciunea sa”, spune profetul, „nici cel bogat cu bogăția sa, nici cel puternic cu puterea sa” (Ieremia 9, 23), chiar dacă au putut urca pe culmea înțelepciunii sau a bogăției! Vreau să adaug celelate avertismente: să nu se laude cel vestit cu faima sa, nici cel sănătos cu sănătatea sa, nici cel frumos cu chipul său, nici cel tânăr cu tinerețea sa – pentru a spune pe scurt – să nu se laude vreunul cu ceea ce apare vrednic de laudă în lume.

„Ci de se laudă cineva, să se laude numai cu aceea că pricepe și Mă cunoaște că Eu sunt Domnul...” (Ieremia 9, 24) și că-L caută ca să aibă milă față de cei suferinzi ca să-și adune comori pentru viitor! În timp ce prisosul este nestatornic și trecător, și, precum în jocul de zaruri, când acesta, când acela revine, și nici unul nu-l are atât de mult încât nu l-ar mai putea pierde cu timpul sau ca urmare a invidiei, preferințele acestea fiind mereu și continue, fără a fi lăsat vreodată în împunsătură sau în pierdere și în înșelare a speranțelor.

De aceea toate bunurile pământești îmi par că nu pot inspira încredere și statornicie pentru ca după o perfectă organizare a Cuvântului creator și a Înțelepciunii ce întrece orice rațiune prin lucrurile văzute, când acestea suferă, când vreuna sau altă schimbare se mișcă în sus și în jos și se întorc înainte de a fi cuprinse, curg din nou și scapă, sunt ironizate și batjocorite și prin cunoașterea nestatorniciei și nesiguranței lor să ne determine să vedem și să ne îndreptăm spre viitor.

Dacă fericirea noastră ar fi avut statornicie, care ar fi fost atunci urmarea? Căci noi în ciuda nestatorniciei fericirii suntem atașați atât de mult de ea și ne lăsăm încătușați de bucuriile și de decepțiile nefericirii, încât considerăm viața aceasta ca cea mai bună și mai înaltă, cu toate că am învățat și credem că am fost creați după chipul lui Dumnezeu care este în cer și ne trage în sus la sine.

21. „Cine este înțelept și va înțelege aceasta?” (Osea 14, 10). Cine aleargă pe lângă ceea ce este trecător? Cine se oprește la ceea ce rămâne? Cine crede în trecerea prezentului și în existența a ceea ce nădăjduim? Cine deosebește existența de aparență, pentru a urma uneia și a disprețui pe cealaltă? Cine ține despărțit chipul de adevăr, locuința pământească de locașul ceresc, străinătatea de patrie, întunericul de lumină, necurăția prăpastiei de țara sfântă, trupul de spirit, Dumnezeu de stăpânitorii pământești, umbra morții de viața veșnică?

Cine plătește cu prezentul viitorul, cu împărăția trecătoare pe cea netrecătoare, cu cea văzută pe cea nevăzută? Fericit este cel ce deosebește și poate să despartă cu sabia Duhului, care desparte ceea ce este mai mult de ceea ce este mai puțin. „El pune sușuri în inima sa”, după cum spune fericitul David (Psalm 83, 6). El fuge cât se poate de repede de această vale a plângerii și caută ceea ce este sus. Împreună cu Hristos el s-a răstignit lumii, înviază împreună cu Hristos și se înalță împreună cu Hristos la cer, ca moștenire a unei vieți netrecătoare și neînșelătoare, unde nu mai este nici un șarpe ucigător pe drum care urmărește călcâiul și al cărui cap este zdrobit (Facere 3, 15).

Ca un crainic cu voce puternică, de sus, de deasupra noastră, în atenția tuturor, David cel menționat îi caracterizează ca oameni grei la inimă pe cei care iubesc minciuna, și acesta ne îndeamnă frumos că nu trebuie să ne oprim prea mult la ceea ce este trupesc (simțial) și să nu credem în săturarea cu hrană trecătoare și vin sau că întreaga noastră fericire pământească stă în ceea ce se află jos (Psalm 4, 3; 8). Aceeași idee o arată fericitul Miheia când predică împotriva bunurilor aparente, legate de pământ, și declară: „Apropiati-vă de munții veșnici! Scoală-te și mergi; căci nu aici este odihna ta” (Miheia 2, 9).

Sunt aproape aceleași cuvinte pe care Domnul și Mântuitorul nostru le-a spus când a cerut: „Sculăți-vă, să mergem de aici!” (Ioan 14, 31). Cu aceste cuvinte Iisus nu a chemat numai pe ucenicii din timpul Său, dintr-un anumit loc, cum s-ar putea crede, ci atrage cu aceasta neîncetat pe toți ucenicii Săi de pe pământ și de pe căile pământești spre cer și cele cerești.

22. Să auzim, așadar, de acum înainte Cuvântul! Să căutăm liniștea noastră dincolo! Să lepădăm de la noi comorile acestei lumi! Să ne însușim ceea ce este bun în ele. Să mântuim sufletele noastre prin milostenii. Să dăm din avutul nostru săracilor, ca să devenim bogați dincolo.

Dă-i sufletului ceva, nu numai trupului! Dă-i și lui Dumnezeu ceva, nu numai lumii! Ia ceva de la pânțele și consacră spiritului! Răpește ceva din foc și

păstrează-l în siguranță, departe de focul mistuitor al iadului! Salvează-l de tiran și încredințează-l Domnului! „Împarte o bucată în șapte”, adică în această viață, „și chiar în opt” (Ecclesiastul 11, 2), adică în viața care ne va primi mai târziu!

Dă Celui de la care ai mult! Dă totul Celui ce ți-a dat totul! Niciodată nu vei întrece în dărnicie pe Dumnezeu când dai totul și chiar și pe tine. A te dăruia lui Dumnezeu este un dar al lui Dumnezeu Însuși. Oricât de mult poți jertfi, ceea ce-ți rămâne este totdeauna mai mult. Și nimic din ce dăruiești nu-ți aparține, căci ai totul de la Dumnezeu.

După cum nu este posibil să ne depășim propria umbră, căci ori de câte ori mergem înainte ea ne urmează pe furiș și o ia mereu înainte, și, precum mărimea trupului nu se poate ridica peste cap, deoarece acesta neîncetat întrece trupul, tot așa nu putem nici noi să-l depășim pe Dumnezeu prin darurile noastre, căci nu dăm ceva care nu-I aparține; noi nu întrecem dărnicia Lui.

23. Recunoaște cine ți-a dat aceasta ca să exiști, să respiri, să gândești, să-L cunoști pe Dumnezeu – ceea ce este cel mai mult – să nădăjduiești împărăția cerească, punerea pe aceeași treaptă cu îngerii, contemplarea măreției care acum are loc în oglindă și în ghicitură, odată însă va fi mai deplină și mai bogată! Recunoaște cine ți-a dat aceasta, ca să fii fiu al lui Dumnezeu, moștenitor al lui Hristos – și ca să folosească un cuvânt îndrăzneț – Dumnezeu Însuși!

De unde îți vin toate acestea, cine ți le-a dat? Sau – ca să vorbim de ceea ce este mai mic și văzut – cine ți-a dat posibilitatea să privești frumusețea cerului, schimbarea soarelui, felia lunii, numărul stelelor, ale celor care se descoperă aici și peste tot, aceeași armonie și ordine de liră, cursul orelor, schimbarea anotimpurilor, ciclul anilor, aceeași împărțire a zilei și a nopții, roadele pământului, briza mării, valurile îndepărtate ale mării, uneori dezlănțuite, alteori liniștite, adâncimea râurilor, curenții vânturilor?

Cine ți-a dat pe de o parte animale spre îmblânzire și punerea în slujbă, pe de altă parte pentru hrană? Cine te-a numit stăpânitor și împărat peste întreg pământul? Pentru a nu intra în amănunte, cine a acordat oamenilor prioritate în toate? Nu este Cel care acum cere de la tine milostenie în fața tuturor și pentru toți? După ce am primit deja de la El atât de mult, și așteptăm încă, nu trebuie să ne rușinăm că nu vrem să aducem niciodată lui Dumnezeu o singură jertfă, milostenia?

El ne-a deosebit de animale și dintre toate creaturile, numai pe noi ne-a distins cu rațiune, noi însă dorim să ne facem animale și suntem alterați de plăcerea simțurilor atât de mult și apucați de o astfel de nebunie – sau cum m-aș putea exprima – încât chiar când avem numai fiertură de orz și țărâțe, care probabil n-au fost niciodată câștigate cinstit, credem că suntem oameni mai buni decât leproșii.

Precum în timpurile străvechi au trebuit să fie dați pe lângă oameni, uriași, așa vrem să fim și noi față de leproși, uriași și supraoameni, asemenea unui Nimrod (Facerea 10, 8) sau neamului lui Enac (Numerii 13, 29), care odinioară a apăsât pe israeliți, sau asemenea celor care prin vina lor au nimicit pământul prin potop. În timp ce Stăpânul și Domnul nostru nu se rușinează să se lase numit Tatăl nostru, noi nu vrem niciodată să știm de cei înrudiți cu noi.

24. Prieteni și frați ai mei, noi nu vrem în nici un fel să fim administratori răi ai bunurilor ce ne sunt încredințate, ca să nu primim în auz cuvintele lui Petru: „Rușinați-vă să țineți avere străină, imitați dreptatea lui Dumnezeu și nici unul nu va fi sărac”. În timp ce alții au suferit de sărăcie noi nu vrem să ne pregătim suferințe prin adunarea și păstrarea comorilor!

Căci nu trebuie ca Fericitul Amos să ne spună reproșurile și amenințările amarnice: „Când va trece luna nouă ca să putem vinde, când se sfârșește sabbatul ca să oferim comoara noastră spre vânzare?” (Amos 8, 5) și nici celelalte cuvinte prin care profetul dă drumul mâniei lui Dumnezeu față de cei ce fac o cântărire mare și mică. N-ar trebui ca Fericitul Amos să combată voluptatea noastră? Căci prisosul produce destrăbălare.

N-ar trebui să dezaprobe faptul că huzurim pe paturi de odihnă din fildeș, ne ungem cu alifii, ne îndopăm cu viței fragezi și căprițe din pășune și aplaudăm muzica instrumentală și încă credem că acestea au valoare și stabilitate? Cu toate acestea profetul nu consideră încă astfel de desfătări ca rele, decât atunci când trăind în belșug nu avem milă de suferințele lui Iosif; în afara lipsei de măsură el mustră lipsa milosteniei (Amos 6, 4-6).

Vrem să ne ferim de o astfel de purtare și desfrâu, nu vrem așadar să disprețuim bunurile lui Dumnezeu care sunt atrase în acest fel spre mânie și poate lăsa să urmeze mânia Sa cu privire la păcat, ca să nu se desfășoare atât de repede.

25. Vrem să împlinim prima și cea mai înaltă lege. Însă Dumnezeu trimite ploaie și peste cei dreți și peste cei păcătoși, și peste toți răsare soarele în același fel. El a pregătit tuturor celor ce trăiesc pe pământ țară liberă, izvoare, râuri, păduri; păsărilor: aerul, vietuitoarelor acvatice: apa. El a dăruit din belșug tuturor primul mijloc de existență, neconfiscat, neîngrădit prin nici o lege, nemăsurat. El l-a dat tuturor în comun, din belșug și fără reținere.

Prin egalitatea darului El a voit să evidențieze egalitatea creaturilor și să descopere bogăția bunurilor Sale. Când însă oamenii păstrează cu grijă deosebită aur și argint, costume moi de prisos și nestemate, prin care sunt provocate războaiele, revoluțiile și cele mai rele tiranii, ridică apoi capul în nebunia lor, vestesc rudelor sărace mila, și, în lipsa lor de finețe și nerozie, refuză să sprijine cu surplusul lor nevoia; atunci vor nu o dată să recunoască faptul că sărăcia ca și bogăția, așa-numita libertate, precum și sclavia și astfel de idei au avut acces ca boală comună o dată cu păcatul, ca descoperiri mai târzii ale acestuia în neamul omenesc. „Dar din început nu a fost așa” (Matei 19, 8).

Cu atât mai mult, Cel ce l-a făcut pe om la început, l-a înzestrat liber și independent, supus numai legii poruncilor și dotat cu bogăția desfătării paradisiace. În primul om El a încredințat și a dăruit aceste daruri restului neamului omenesc. Numai celui ce ține Legea i-au fost acordate libertatea și bogăția. În călcării însă i-a urmat sărăcia și sclavia.

26. De când invidia, dorința de ceartă și vicleana putere a șarpelui, care neîncetat s-au furișat prin atracția simțurilor spre ispită, știe să incite pe cele mai puternice împotriva celor mai slabe, unitatea și diversitatea sunt sfâșiate, și noblețea naturii este segmentată prin căutarea de avuție luând ca ajutor legi

despotice. Ia seama la unitatea inițială și nu la dezmembrarea de mai târziu, la legea Creatorului și nu la cea a tiranului!

Ajută cât poți de mult naturii, mai curând libertății primordiale, ia seama la tine însuți, acoperă rușinea neamului, sprijină pe cei bolnavi, mângâie pe cei ce suferă în nevoi! Ești sănătos și bogat, atunci alină nevoia bolnavului și celui ce duce lipsă. N-ai căzut, atunci ajută celui aflat în nevoie, care a căzut și care trăiește în strâmtorare! Ești vesel, atunci ajută celui nemângâiat. Ești binecuvântat cu bunuri, atunci milostivește-te de cel care lăncezește în nefericire!

Arată-te Domnului recunoscător că tu aparții acelorora cărora le merge bine și nu acelorora care au nevoie de binefaceri, încât nu ai nevoie să privești la mâini străine, ci alții privesc la mâinile acelorora! Belșugul tău trebuie să existe nu simplu în avuție și bunuri, ci în evlavie, nu numai în aur, ci și în virtute, de fapt numai în aceasta! Caută să întreci prin binefacere cinstea aproapelui! Imită milostivirea lui Dumnezeu și vei fi pentru cel ce suferă în nevoi un Dumnezeu!²⁵.

27. Prin nimic nu participă omul mai mult la Dumnezeu ca prin fapta bună, fie că unul poate să împlinească mai multe fapte bune, iar altul mai puține; după părerea mea fiecare face după puterile sale. Dacă Dumnezeu a creat pe om, și, după alungarea sa l-a primit din nou, atunci nu disprețui nici tu pe cel căzut! Dumnezeu a avut grijă de omul căzut cu toată milostivirea, prin faptul că în afară de celelalte i-a dat Legea (lui Moise), profeții, și, mai înainte, ca Judecător, legea nescrisă, ca să-l mustreze, să-l avertizeze, să-l educe, și la urmă S-a dat pe Sine Însuși ca jertfă de răscumpărare pentru viața lumii, a dăruit apostoli, evangheliști, păstori și învățători, pe lângă aceasta vindecări, faceri de minuni, întoarcere la viață, eliberare de moarte, biruință peste biruință, un Legământ provizoriu și un Legământ adevărat, darurile Duhului Sfânt, tainele Noului Legământ.

Tu însă fiind în stare să dăruiești chiar fapte bune sufletești, căci Dumnezeu te-a făcut bogat pentru aceasta, dacă ai voință bună, nu întrerupe aceasta, pentru a ajuta celui ce suferă în nevoie! Dă înainte de toate darurile cele mai necesare celui ce te roagă pentru aceasta, dovedește-te însă în orice zi milostiv, înainte de a fi rugat, împrumută cuvântul pentru a-l cere zelos cu dobândă înapoi, adică din profitul pe care datornicul îl are permanent de la cuvânt, ca să ceară ceva, pentru ca tu să înmulțești puțin câte puțin semințele vieții creștine!

Dacă nu vrei să dăruiești ceea ce este neapărat necesar, atunci dă mai puțin din ce este necesar și de mai mică importanță, atât cât dispui! Ajută, împarte hrana, dăruiește îmbrăcăminte folosită, dă medicamente, leagă rănilor, interesează-te de întâmplări nefericite, îndeamnă la răbdare, încurajează, mergi tu însuși către oameni! Nu te înjosești prin aceasta, nu vei fi molipsit chiar când în mod exagerat oameni înspăimântați afirmă aceasta și se lasă prin pălăvrăgeală nebună să fie orbiti, sau mai mult decât atât, se retrag, deoarece pentru starea lor de moleșală, lipsă de Dumnezeu și lașitate au nevoie de scuză, ca și când aceasta ar fi ceva mare și înțelept.

Lasă-te convins de rațiune și de fiii medicilor și de îngrijitorii care locuiesc împreună cu bolnavii; căci, în ciuda îngrijirii bolnavilor, din cauza acestora nu a

²⁵ Sfântul Grigorie îl numește în mod repetat pe creștin ca θεός Vezi *Cuvântarea XIV*, 23.

murit nici unul. Slujirea bolnavilor poate să aibă ceva respingător și înspăimântător, tu însă, slujitor al lui Dumnezeu, care iubești pe Dumnezeu și oameni, nu ai voie să te faci vinovat pentru nimic nevrednic. Încurajează în credință! Milostenia să biruiască peste lașitate, frica de Dumnezeu peste teamă! Sensibilitatea creștină nu are voie să cunoască nici o obiecție a trupului.

Nu ai voie să disprețuiești pe frate, să treci pe lângă el, să te întorci de la el, ca și când ar fi împovărat, necurat sau altceva de care să trebuiască să fugi și pe care să blestemi! El este un mădular al tău, chiar dacă este îndoit la pământ de nenorocire. Săracul îți este încredințat ca unui Dumnezeu, chiar dacă tu poți să treci în grabă și mândru pe lângă el. Gândul acesta poate probabil să te înduplece. Ți s-a dat un model de iubire către aproapele, chiar dacă și străinul (dușmanul) poate să te rețină să urmezi modelul bun.

28. Oricine călătorește cu corabia este aproape de naufragiu, și anume, cu atât mai mult, cu cât mai îndrăzneată este călătoria lui. Și cel ce este îmbrăcat cu trupul este aproape de suferințele trupești, și anume, cu atât mai mult, cu cât mai drept merge cu pas măsurat și cu cât mai puțin ia aminte la cei ce stau în fața lui. Cât timp călătorești cu vânt prielnic, este suficientă mâna pentru naufragiu; cât timp ești norocos și bogat, ajută celor aflați în suferință!

Nu aștepta prea mult ca să afli de la tine însuși cât de rău este să fii tratat fără milostivire și cât de plăcut este când inimile se deschid celor ce suferă în nevoi! Nu da prilejul ca Dumnezeu să-și ridice mâna împotriva celor ce-și ridică semeți capul și trec grăbiți pe lângă săraci! Învață din nefericirea aproapelui! Dă puțin celui ce are nevoie, nu este puțin pentru cel care în toate este infirm, dar nu în ochii lui Dumnezeu, cât timp corespunde mijloacelor tale.

Dacă nu ai daruri mari, atunci arată bunăvoință! Dacă nu ai nimic, atunci dăruiește lacrimile tale! Compasiunea care vine din inimi este o mare liniște pentru cel ce se află în nevoie. Compasiunea sinceră este o mare ușurare în nenorocire. O, omule, omul nu este mai puțin valoros decât animalul care a căzut într-o groapă, despre care îți poruncește Legea (Deuteronom 22, 1 ș.c.) că trebuie scos afară, și, când s-a rătăcit, trebuie dus înapoi.

În porunca Legii trebuie să fie un sens ascuns, mult mai tainic și mai adânc, deoarece în Lege stă adesea o altă idee mai adâncă, atunci nu mi se cuvine mie să-l înțeleg, ci Duhului, Care pe toate le cercetează și le cunoaște. În măsura în care cuprind și înțeleg Legea, El vrea ca noi să înaintăm de la milostenia dintr-o stare mică spre una mai mare și mai înaltă. Dacă milostenia este cerută deja față de ființele iraționale, cât de mare trebuie să fie însă iubirea față de cei ce împart cu noi neamul și cinstea!

29. Rațiunea, Legea și toți oamenii așezați ne cheamă la milostenie, căci aceștia pretuiesc mai mult faptul de a face binele decât de a-l primi, și voiesc mai degrabă să facă milostenie, decât să facă câștig. Ce spui tu despre monahii noștri? Nu vreau să vorbesc despre cei ce stau în afară, care născocesc zei ce trebuie să reflecte pe stăpânitorul patimilor lor și care îi arată lui Kerdoos primul loc, și ceea ce este mai rău, stabilesc aici și acolo că trebuie să fie jertfiți oameni anumitor demoni și consideră cruzimea ca serviciu divin, și nu numai că se bucură de astfel de jertfe, ci ca preoți păcătoși și slujitori ai păcatului atribuie bucuriile acestea zeilor lor.

Este de plâns faptul că între noi chiar există oameni care sunt atât de departe de a avea milă de cei ce caută un cămin și a le ajuta, și cu atât mai mult, le fac reproșuri amarnice și îi împovărează. Ei fac o pălăvrăgeală deșartă și ne bună; cuvintele lor sunt din pământ. Vorbesc în aer și nu către urechile înțelegătoare ale oamenilor care sunt obișnuite să audă învățături divine.

Ei îndrăznesc să explice: „Aceia au de la Dumnezeu nenorocirea lor, noi avem norocul nostru de la Dumnezeu. Cine sunt eu să desființez hotărârea lui Dumnezeu și să am voie să apar mai bun decât Dumnezeu? Se cuvine ca ei să aibă boala lor, nefericirea și nenorocirea lor” (Isaia 29, 4). Numai atunci când consideră necesar să oprească obolurile lor și să se veselească despre nefericiți, vor să fie prieteni ai lui Dumnezeu.

Că nu se gândesc cu adevărat la faptul că norocul le vine de la Dumnezeu, rezultă clar din cuvântările lor. Cine ar putea să judece în felul acesta despre săraci, dacă ar fi conștient că Dumnezeu este Cel care i-a dat bogăția? Cine știe că a primit ceva de la Dumnezeu îl folosește în sensul dat lui de Dumnezeu.

30. Nu s-a stabilit încă dacă o nefericire este dată de Dumnezeu, atâta timp cât materia, ca de exemplu un râu, poate fi cauza însăși a dezordinei. Cine poate ști dacă unul este pedepsit datorită păcatului sau dacă altul este ridicat pentru că câștigă laudă, dacă unul nu ajunge cu atât mai mult sus datorită răutății lui, în timp ce celălalt este lovit datorită virtuții lui?

Unul are voie să urce mai mult, ca să se poată dezvolta mai întâi toată starea sa de păcat precum o boală, ca să cadă mai rău și să primească pedeapsă cu mai multă dreptate. Împotriva așteptărilor celălalt este lovit, ca să fie făcut pur precum aurul în cuptorul de topit și curățit de greșalele lui, dacă are câteva; căci după câte am auzit nici un copil nu este curat de pată chiar când apare curățit. Orice adevăr plin de taină îl găsesc în Scrierea sfântă.

Am ajunge însă prea departe ca să enumerăm toate descoperirile Duhului care mă învață taina aceasta. „Cine ar putea număra nisipul mării, picăturile de ploaie și zilele veacului?” (Ecclesiasticul 1, 2). Cine ar putea pătrunde adâncimea înțelepciunii care se descoperă peste tot, cu care Dumnezeu a creat totul și conduce totul după cum vrea și gândește?

Este de ajuns să arat minunându-mă cu fericitul Apostol nepătrunsul și necuprinsul înțelepciunii Sale: „O, adâncul bogăției și al înțelepciunii și al științei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecățile Lui și cât de nepătrunse căile Lui! Căci cine a cunoscut gândurile Domnului?” (Romani 11, 33-34). Pentru a spune împreună cu Iov, „cine a pătruns până la limitele cele mai din afară ale înțelepciunii Sale?” (Iov 15, 8). „Cine este înțelept și va înțelege aceasta?” (Osea 14, 10). Nu va măsura el Nemăsuratul cu măsură neîndestulătoare?

31. În judecata lor despre fericire și nefericire alții pot să fie îndrăzneți, temerari – ar fi fost bine dacă nu s-ar fi născut! – din partea mea eu nu îndrăznesc să explic la modul general nefericirea pământească ca urmare a păcatului, și prosperitatea pământească ca urmare a virtuților. Se întâmplă firește ocazional și are însemnătatea sa ca atunci când celor păcătoși le merge rău păcatul să fie limitat, și virtutea să crească când cei buni au noroc.

Nu întotdeauna și nu în mod general, ci în viitor unii primesc prețul luptei pentru virtuțile lor, alții pedepsele meritate pentru păcatele lor. „Unii – astfel

înseamnă aceasta – vor învia spre învierea vieții, iar alții spre învierea judecării” (Ioan 5, 29). Pe pământ relațiile sunt altfel, aici stăpânește o altă ordine, chiar dacă toate drumurile arată spre lumea de dincolo. Ceea ce nouă ne apare ca lipsă de ordine, în Dumnezeu primește fără excepție ordine.

Este precum în trup cu organele exterioare și interioare, mari și mici, sau precum cu ridicările și coborârile pământului; diversitatea relațiilor, în care părțile stau unele cu altele, dă frumusețe și trezește sensibilitatea estetică. Materialul prelucrat de un meșteșugar este mai întâi fără formă și chip, el devine însă o operă artistică atunci când reprezintă ceva. Când privim frumusețea deplină a unei opere înțelegem și ne lăsăm instruiți. Dumnezeu nu este în acțiune atât de lipsit de plan ca noi; de aceea lucrările Sale nu sunt fără ordine, însă nouă ne lipsește înțelegerea în logica ei (a ordinii divine, n.n.).

32. Pentru a ilustra printr-o comparație starea noastră sufletească bolnavă, noi suntem asemenea celor ce sunt cuprinși de rău de mare și de ameteală, care afirmă că totul se învârt, în timp ce numai ei înșiși se învârt. Așa se întâmplă aceluia de care vorbim. Când anumite evenimente le provoacă ameteala, nu vor să admită că Dumnezeu este mai înțelept decât ei.

Datoria lor ar fi sau să cerceteze cu osteneală motivul mai adânc, căci poate căutarea obositoare este răsplătită, sau să se odihnească prin sfatul celor care au mai multă înțelepciune și Duh decât ei, căci aceasta este un dar al harului și cunoașterea nu a fost dată tuturor, sau în sfârșit să-și câștige cunoașterea prin curăția vieții și să ceară înțelepciune de la adevărata Înțelepciune. În nebunia lui, însă, fiecare se oprește la ceea ce este apropiat și se face înțelept (afirmând, n.n.) că în lume stăpânește iraționalitatea; ei nu înțeleg însă rațiunea.

Ei sunt înțelepți în lipsa lor de înțelepciune, sau mai mult, datorită înțelepciunii lor prea mari sunt – pentru a mă exprima astfel – neînțelepți și iraționali. De aceea unii au afirmat că ar exista o întâmplare și un destin orb. Orbi adevărați, idei inventate de întâmplare! Ei cred într-o stăpânire oarbă, constrângătoare, a constelațiilor, care conduc viața noastră după voința lor, adică cu necesitate. Ei accentuează constelațiile planetelor și a stelelor fixe și o mișcare care stăpânește totul.

Învățând prin ideile lor, sârmanul neam omenesc alții au căutat să aducă prin aceasta mai aproape inaccesibilul și necuprinsul providenței, încât au făcut distincții în învățături și relații. Unii au condamnat providența la mare sărăcie în timp ce acceptau că ceea ce este deasupra noastră este condusă de ea, dar s-au îndoit să extindă providența de care avem nevoie asupra noastră, ca și cum s-ar fi temut că ar putea să-l facă pe Binefăcător bun dacă i-ar atribui prea multe binefaceri sau Dumnezeu ar putea să obosească dacă s-ar dovedi bun față de foarte mulți.

33. Totuși să-i lăsăm pe aceștia deoparte, precum am spus, deoarece Scriptura i-a respins cu cuvintele: „Inima lor cea nesocotită s-a întunecat. Zicând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni. Și au schimbat slava lui Dumnezeu Celui nesticăcios” (Romani 1, 21), deoarece au necinstit cu afirmații întunecate providența care stăpânește totul.

Noi însă nu vrem să născocim astfel de lucruri ciudate, deoarece ca ființe raționale și cinstitori ai rațiunii înțelegem logica, nici nu vrem să primim credința aceluia oameni, chiar dacă limba lor poate să expună iscusit afirmații și învățături

neroade și să acționeze atrăgător prin noutate. Cu atât mai mult vrem să credem că Cel ce a creat și a făcut totul este Dumnezeu. Cum ar putea deci exista universul dacă nu este Unul Cel care i-a dat ființă și ordine?

Vrem, de asemenea, să credem în providența Sa care ține laolaltă universul și îl unește, căci Creatorul trebuie să se îngrijească de opera Sa. Dacă însă universul ar putea să fie susținut de simpla întâmplare, ar însemna că lipsindu-i ordinea, materia s-ar descompune imediat în resturi precum o corabie cuprinsă de furtună și s-ar întoarce în vechiul gol.

Vrem să ținem strâns la faptul că înainte de toate viața noastră este condusă de Creatorul nostru sau – dacă expresia îți place mai mult – de Cel ce ne-a format, chiar dacă viața noastră se desfășoară prin contraste ce probabil de aceea ne rămân neînțelese ca să conducă neștiința noastră la admirația Înțelepciunii celei mai înalte. Căci tot ceea ce este cuprins ușor este și ușor disprețuit, în timp ce ceea ce este deasupra noastră găsește cu atât mai mult admirație, cu cât mai greu este să-l ajungi, și tot ceea ce se sustrage cerinței noastre trezește dorința.

34. De aceea nu vrem să admirăm pe orice om sănătos, însă nici să disprețuim pe cel bolnav. Nu vrem să fim dependenți de împărăția trecătoare mai mult decât este drept, să ne dăruim cu inima la ceea ce este trecător, deformând cu ceea ce este trecător în bună măsură o parte a sufletului. Nu vrem să urmărim sărăcia ca și când ar fi ceva cu totul dezgustător și demn de blestemat sau ca și când ar trebui văzut în ea o lipsă pe care ar trebui s-o urâm.

Vrem să învățăm să disprețuim o sănătate necugetată, al cărei fruct este păcatul, și să cinstim o boală sfântă; vrem să prețuim pe cei ce au biruit în suferință și să ne gândim că în suferințe poate fi ascuns un Iov care este mai venerabil decât oamenii sănătoși, chiar dacă a trebuit să-și răzuiască rănile sale și să rabde zi și noapte sub cerul liber, constrâns de boală, soție și de prieteni. Vrem să respingem împărăția nedreaptă, care este vinovată că bogatul pe drept suferă în flăcări și se roagă pentru o picătură de apă spre răcorire (Luca 16, 24). Vrem să laudăm sărăcia recunoscătoare și înțeleaptă; ea l-a salvat pe Lazăr și cu liniște l-a așezat în sânul lui Avraam.

35. Caritatea și milostenia față de cei lipsiți îmi apare ca necesară pentru a aduce la tăcere pe cei nemiloși și pentru a nu lăsa biruința cuvântărilor necugetate care ar ridica cruzimea împotriva noastră chiar la rang de lege. Trebuie să fim mult mai atenți în fața trebuințelor și a tuturor exemplelor. Cum sună trebuințele lor? Față de ceea ce trebuie să luați aminte, ele sunt mereu unele și aceleași.

Căci după ce și-au prezentat cererea lor cu privire la săraci, oamenii de duh și-au schimbat cererea lor. Nu că unii au dat poruncă și alții nu, nici că unii au accentuat în același fel mai mult și alții mai puțin, ca și când nu ar fi vorba de o lege însemnată și de o necesitate care se impune.

Cu atât mai mult toți au pronunțat-o cu aceeași intensitate ca prima sau ca una din primele cereri, când în forma avertismentelor, când în cea a amenințărilor și a mustrărilor; uneori cei ce și-au făcut datoria au laudat, pentru ca prin imboldurile lor persistente să facă activă cererea lor. „Pentru necazul săracilor și suspinul nenorociților, acum Mă voi scula, zice Domnul” (Psalm 11, 5). Cine nu ar putea să se teamă de Domnul când se scoală? „Scoală-Te, Doamne, Dumnezeul Meu! Înaltă-se mâna Ta! Nu uita pe săracii Tăi!” (Psalm 9, 33).

Vrem să stăm siguri în fața acestei înălțări, nu vrem să râvnim să vedem cum se înalță mâna Sa împotriva celor nesupuși, și cât de greu se sprijină pe cei împietriți la inimă. „N-a uitat strigătul săracilor” (Psalm 9, 12). „Că nu până în sfârșit va fi uitat săracul” (Psalm 9, 18). „Ochii Lui spre sărac privesc, genele Lui cercetează pe fiii oamenilor” (Psalm 10, 4). Privirea cu ochii larg deschiși este mai importantă și mai puternică; privirea printre gene este mai lipsită de importanță și mai mică.

36. Cineva ar putea însă obiecta că aceste cuvinte ar fi spuse în favoarea celui care ar trebui să sufere nedreptatea în sărăcie și lipsă. Probabil. Cu toate acestea lasă-te mișcat spre milostenie prin următoarea chibzuință! Dacă aceluia se întâmplă o astfel de nedreptate, grija lui Dumnezeu este mare; dacă aceia experimentează binele, mulțumirea lui Dumnezeu, evident, este încă mai mare. Dacă cel care-l disprețuiește pe un sărac supără pe Creatorul spre mânie (Înțelepciunea lui Solomon 17, 5), atunci cinstește pe Creatorul cel ce are grijă de creația Sa.

Când auzi cuvântul Scripturii: „Săracul și bogatul trăiesc unul lângă altul; pe amândoi i-a creat Domnul” (Pildele lui Solomon 22, 2), atunci nu-ți este îngăduit să crezi că Dumnezeu l-ar fi creat pe unul sărac și pe altul bogat, ca prin aceasta să te ridici mai mult peste cel sărac. Căci nu este stabilit că cea deosebite vine de la Dumnezeu. Cu atât mai mult amândoi sunt în același fel creațiile lui Dumnezeu – astfel vrea să spună Scriptura – chiar dacă relațiile lor exterioare pot fi diferite.

Lasă-te mișcat de această chibzuire către milostenie și iubire de frate! În timp ce prima parte (a cuvintelor Scripturii) te-ar putea face mândru, a doua idee trebuie să te smerească și să te facă modest. Scriptura arată mai departe: „Cine se milostivește de sărac împrumută Domnului cu dobândă” (Înțelepciunea lui Solomon 19, 14). Cine ar putea să respingă un astfel de dator, care între timp dă împrumutul cu dobândă? Din nou stă scris: „Prin milostivire și credință te curăți de păcate” (Înțelepciunea lui Solomon 15, 27).

37. De aceea să arătăm milostenie pentru a fi curățiți! Cu planta aceasta mică și frumoasă vrem să înlăturăm necurăția și petele sufletului. Vrem să devenim albi ca lâna, ca zăpada, după milostenia pe care am dovedit-o. Vreau să prezint încă o idee mișcătoare: Dacă nu ai nici un picior frânt, nici o vânătaie, nici o rană inflamată și sufletul nu suferă de lepră și nu ai nici o eczemă care lasă să se înțeleagă sau să arate lepra, care atunci când Legea a declarat-o repede curată (Levitic 13 și 14) a avut nevoie totuși de viitorul Mântuitor, cutremură-te totuși cu venerație în fața Celui ce a fost rănit și batjocorit pentru noi!

În venerație tu vei fi însă cutremurat dacă te arăți bun și milostiv față de om care este mădular al lui Hristos. Dacă totuși tâlharul și tiranul sufletelor noastre te-a maltratat într-un fel, fie că ai coborât de la Ierusalim la Ierihon, sau pentru că te-a găsit neînarmat și nepregătit, încât poți să spui pe drept cuvânt: „împuțitu-s-au și au putrezit rănilile mele, de la fața nebuniei mele” (Psalm 37, 5), dacă a trebuit să fii atât de rău încât nu o dată să cauți vindecare necunoscând deloc drumul spre însănătoșire, atunci este într-adevăr rău în privința rănilor tale și nenorocirea ta se adâncește.

Dacă însă nu ești cu totul pierdut și ai nădejde în vindecare, atunci mergi la medic, roagă-L și vindecă rănilile prin răni; câștigă asemănătorul prin asemănător,

și anume vindecă ceea ce este mai mare prin ceea ce este mai mic! Domnul va vorbi sufletului tău: „Mântuirea ta sunt Eu!” (Psalm 34, 3), „credința ta te-a ajutat” (Matei 9, 22) și „Iată că te-ai făcut sănătos” (Ioan 5, 14). El îți va spune toate aceste cuvinte mângâietoare numai când vede că tu ai o inimă pentru cei aflați în nevoie.

38. Domnul spune: „Fericiți cei milostivi că aceia se vor milui” (Matei 5, 17). Milostenia nu este cea mai mică dintre fericiri. Și „fericit cel care caută la sărac și la sărman” (Psalm 40, 1). și „fericit este băbatul care se îndură și dă” (Psalm 111, 5). Și „toată ziua dreptul miluiește și împrumută” (Psalm 36, 26).

Să smulgem binecuvântarea către noi, să fim numiți raționali, să fim blânzi! Chiar noaptea nu trebuie să te întrerupă în facerea de bine. Nu spune: „revino, mâine îți voi da!” (Pildele lui Solomon 3, 28). Nimic să nu apară între intenție și realizarea faptelor bune! Singură milostivirea nu suferă nici o amânare. „Împarte pâinea ta cu cel flămând, condu pe sărmanii fără adăpost în casa ta” (Isaia 58, 7). Și anume cu buna dispoziție de a ajuta! Căci aceasta înseamnă: „cine miluiește să o facă cu bucurie!” (Romani 12, 8).

Prin buna dispoziție de a ajuta se dublează valoarea faptei tale bune. Ceea ce este făcut cu silă și amărăciune duce la lipsa prieteniei și amabilității. Faptele bune trebuie să provoace bucurii și nu lacrimi. „Dacă tu – cum se spune – iei cătușele” (Isaia 58, 6) și nu ești pretențios, adică nu mic și sensibil, nu mândros și ursuz, ce vei secera? Ceva mare și minunat! Plata ta este minunată și bogată. „Dimineata se va ivi lumina ta și tămăduirea ta va veni repede” (Isaia 58, 8). Cine nu-și dorește lumină și tămăduire?

39. Mă impresionează puna pe care a lăsat-o Hristos să fie dusă (Ioan 12, 6; 13, 9) și prin care El ne cheamă la grija față de săraci, pe lângă aceasta comportamentul unanim al lui Pavel și Petru, prin care fiecare a mers în propovăduirea Evangheliei pe propriul său drum, care însă au avut în comun grijă față de săraci, în sfârșit desăvârșirea ucenicului (bogat), care după sfatul (lui Hristos) a trebuit să arate în ea că dă și dăruiește ceea ce este bun oamenilor (Matei 19, 21).

Crezi probabil că iubirea de aproapele este după libertatea fiecăruia, și nu datorie, că este numai sfat, și nu poruncă? Eu am avut aceeași dorință și aceeași părere²⁶. Cu toate acestea m-a înspăimântat mâna stângă (a dumnezeiescului Judecător), caprele și cuvintele de pedeapsă pe care Judecătorul le-a spus lor; ei nu erau judecați pentru furt sau tâlhărie în templu, sau adulter, sau pentru încălcarea unei alte porunci, ci pentru că nu i-au slujit lui Hristos ce suferă în nevoi (Matei 25, 31).

40. Dacă vrei să mă auziți acum, slujitori, frați și moștenitori ai lui Hristos, cât este încă timp vrem să vizităm pe Hristos, să vindecăm pe Hristos, să hrănim pe Hristos, să îmbrăcăm pe Hristos, să adăpostim pe Hristos, să cinstim pe

²⁶ Deoarece mai înainte a trăit în singurătate, departe de oameni, Sfântul Grigorie nu a putut să îplinească cu totul porunca iubirii de aproapele. El a preferat atunci contemplația (θεωρία) faptei (πραξις). Vezi mai sus cap. 6.

Hristos, dar nu prin ospăt, precum au făcut câțiva, nu precum Maria cu miruri (Luca 7, 37; Ioan 12, 3), nu simplu printr-un mormânt precum Iosif din Arimateea (Ioan 19, 38), nu prin daruri pentru înmormântare precum Nicodim (Ioan 19, 39), care era un creștin sfânt, nu cu aur, tămâie și smirnă, cum au făcut aceasta magii, înainte de cei numiți mai sus.

Pentru că Stăpânul lumii vrea milă și nu jertfă (Matei 9, 13), și pentru că milostenia are valoare mai mare decât mii de miei, vrem să-I arătăm milostenie în cei ce suferă lipsa și care astăzi sunt întinși la pământ, pentru ca atunci când va trebui să ne despărțim de aici să fim primiți în locașurile veșnice în Hristos, Domnul nostru, Căruia este slava în vecii vecilor. Amin!

Trad. din lb. greacă de Lect. Dr. Vasile CRISTESCU